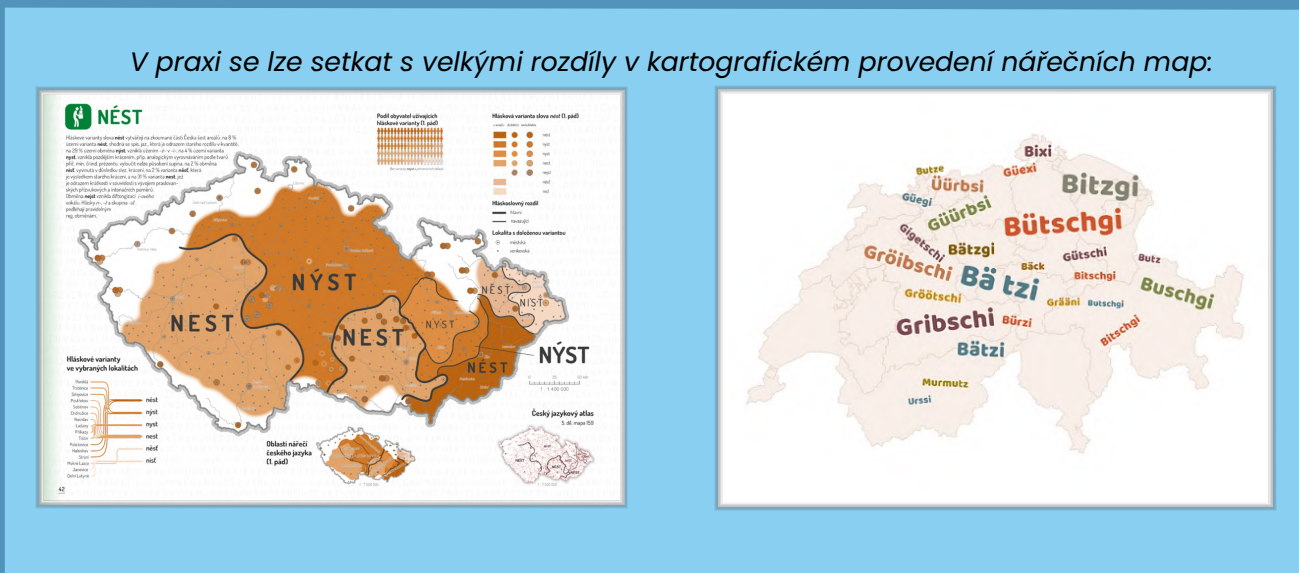

SROVNÁVACÍ ANALÝZA NÁŘEČNÍCH MAP A ATLASŮ

bakalářská práce

CÍLE PRÁCE

Cílem práce je **identifikovat srovnávací analýzou** základní přístupy v **konceptu a znakovém klíči nářečních map a atlasů**. Byly definovány **prioritní aspekty** konceptů a znakových klíčů map či atlasů v **analogové nebo digitální formě**. Vymezil se **předmět srovnávání**, tedy nářeční mapy, dále byly popsány **srovnávané vlastnosti**, byla určena **metoda srovnávání** a způsob **hodnocení získaných informací** pomocí statistických postupů a **systematika výstupů**. Srovnávání muselo proběhnout co nejvíce **objektivně**, tzn. že bylo zapotřebí zajistit **pestré škály zdrojů** a použitých kartografických prvků v mapě. Takto mohla vzniknout **exaktní klasifikace**, případně **typizace** nářečních map a atlasů. Výsledkem bylo specifikovat srovnávací analýzou nářeční mapy a atlasy, provést výslednou typizaci a **odpovědět na otázky**: Které jazyky tvoří lingvistické mapy? Jakou část mají nářeční mapy společnou a v jaké se naopak liší? Jaké metody tematické kartografie se používají či převládají? Je-li uplatňován jednotný znakový klíč, mají znaky společné aspekty? Jaký topografický podklad, měřítko, název aj. se používají v nářečních mapách a mají společné či specifické znaky? **Doporučení pro budoucí tvorbu nářečních map a atlasů bylo vytvořeno na základě uživatelského testování**, u kterého bylo potřeba zajistit optimální počet respondentů. Testování se měli zúčastnit jak **laici**, kteří nářeční mapu ani nemusejí znát, tak **kartografové a dialektologové**.

Shromáždění dat a kartografický rozbor

Rešerše

Statistická analýza

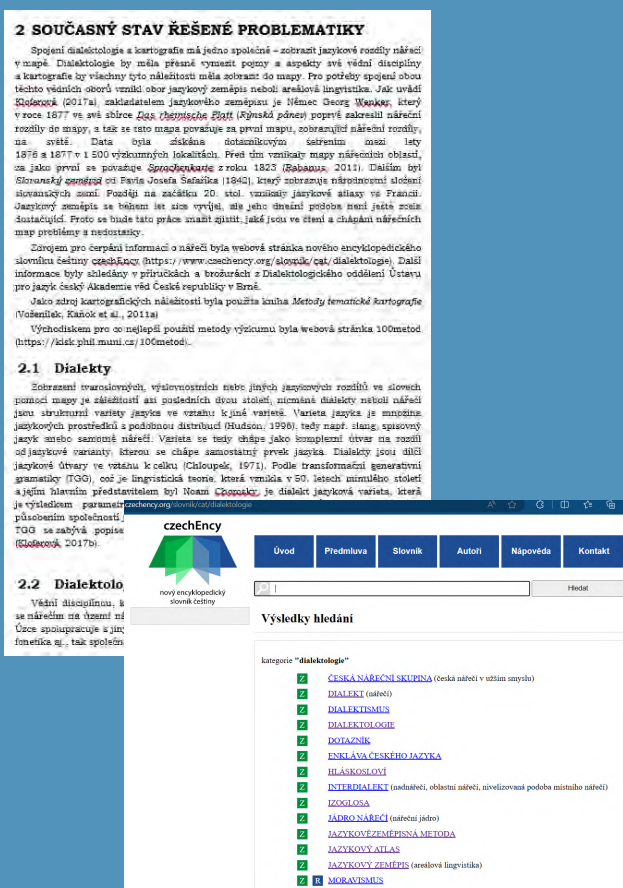
Typizace

Uživatelské testování

Výsledky

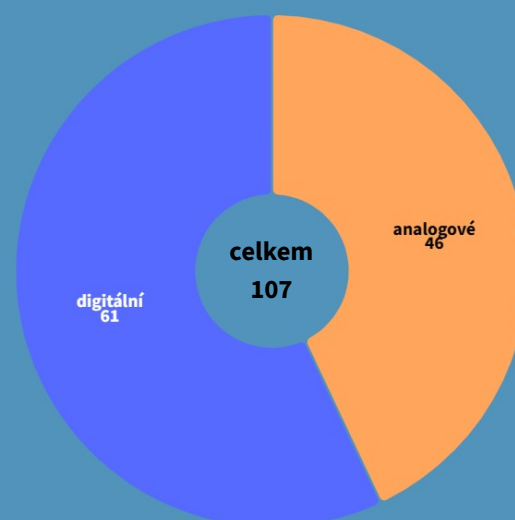
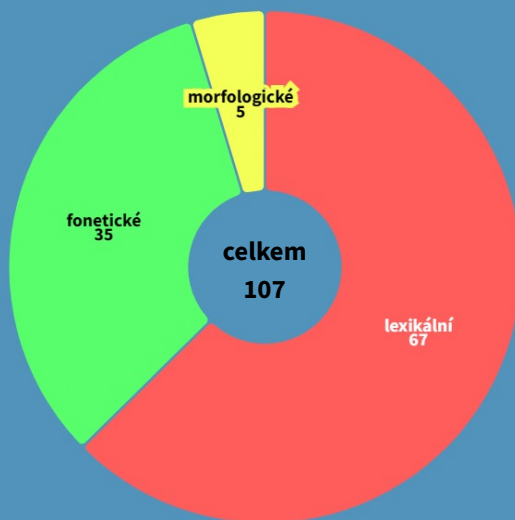

číslo	mapa	diak	kat	typ	stát	typ	stát	typ	stát
61		Nýst	kat	typ	stát	typ	stát	typ	stát
62		Nýst	kat	typ	stát	typ	stát	typ	stát

druh (podle konceptu nářeční mapy)	typ (zdroje)	stát
FON	LEX	MORF
3	1	2
4	5	35
7	6	55
8	9	65
18	10	68
20	11	66
21	12	67
22	13	68
23	14	69

1	KOMPLEXNÍ, ÚPLNÁ
2	SE SLABŠÍ KOMPOZICÍ A POPISEM
3	S DŮRAZEM NA TEMATICKÝ OBSAH
4	S ROZLIŠENÍM BODOVÝCH ZNAKŮ TVAREM A VÝPLNÍ A S CHUDOU KOMPOZICÍ
5	S PLOŠNÝM ZNÁZORNĚNÍM, CHUDOU KOMPOZICÍ I CHUDÝM POPISEM
6	S ROZLIŠENÍM BODOVÝCH ZNAKŮ VÝPLNÍ
7	S PLOŠNÝM ZNÁZORNĚNÍM A POPISEM A S CHUDOU KOMPOZICÍ

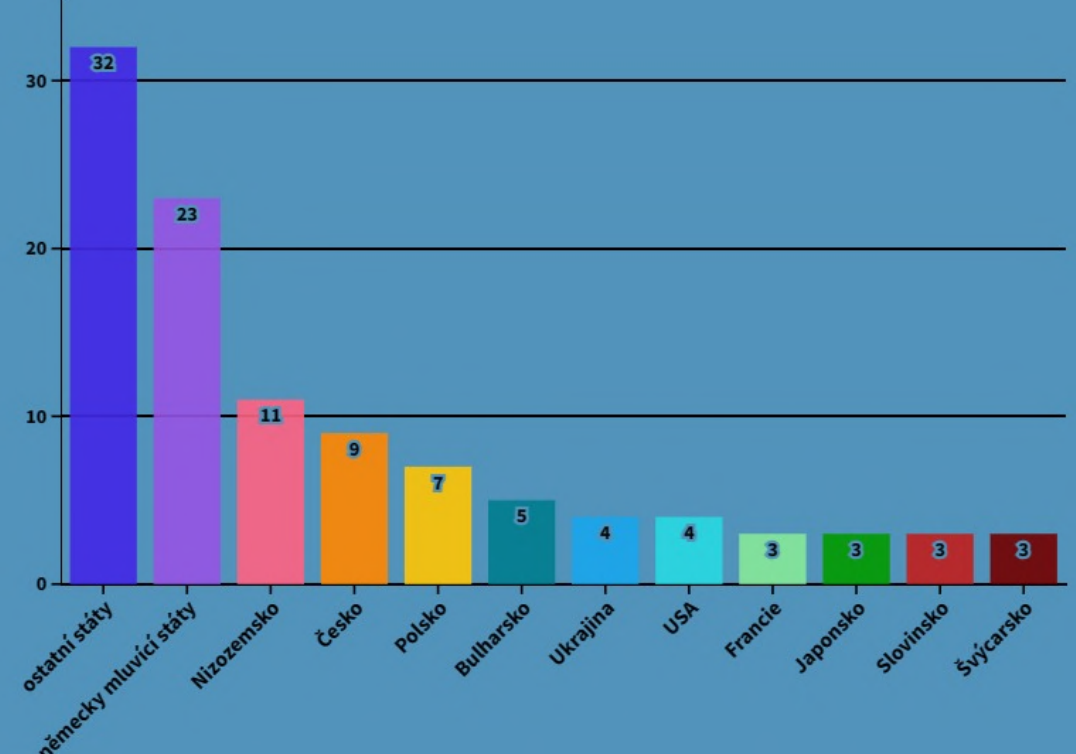
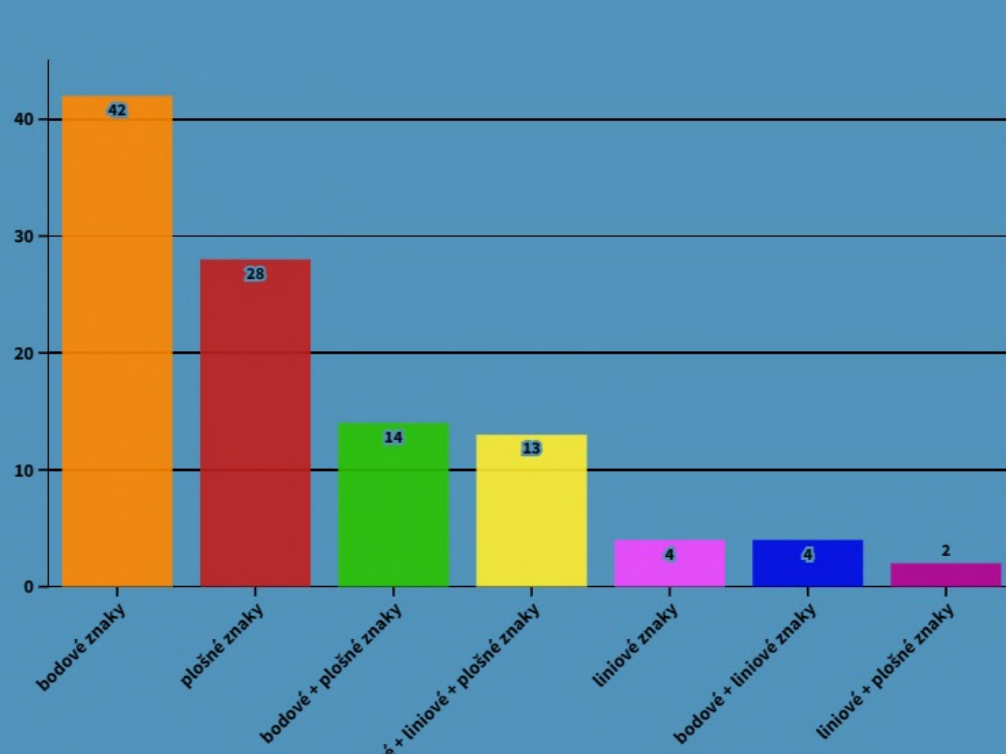
1	KOMPLEXNÍ, ÚPLNÁ
2	S HLAVNÍM ZNÁZORNĚNÍM LINIOVÝMI ZNAKY
3	S HLAVNÍM ZNÁZORNĚNÍM LINIOVÝMI ZNAKY S VÝKUMNÝMI LOKALITAMI
4	S PLOŠNÝM ZNÁZORNĚNÍM BEZ POPISU
5	S BODOVÝM ZNÁZORNĚNÍM VE WEBOVÉM PROSTŘEDÍ
6	S PŘESYCENÝMI BARVAMI U PLOŠNÉHO ZNÁZORNĚNÍ
7	S BODOVÝM ZNÁZORNĚNÍM A DOBRÝM TOPOGRAFICKÝM PODKLADEM

STATISTICKÁ ANALÝZA

Ze všech 107 ukázek bylo zjištěno **67 lexikálních map**, což je zhruba 63 %, **35** (cca 33 %) **fonetických** a zbylých **5** (4 %) **morfologických (výšeový graf vlevo)**. Z tohoto pohledu lze jednoznačně usoudit, že ve světě nářečních map se **nejvíce** zobrazují jazykové jevy **lexika**, tedy samotné **slovní zásoby**. 13 z map lexikálních je tu zařazeno i přesto, že zobrazují sice i morfémy nebo fonémy nebo obojí, nicméně základem jsou vždy lexémy. Proto také nemá smysl zařazovat tyto mapy zvlášť do svých kategorií, jelikož jich je pouze zlomek. **24** z map lexikálních je **analogového původu**, zbylých **43 digitálního**. Tato čísla jsou ovlivněna tím, že většina **dnešních map** je zpracována pouze **digitálně**, kdežto dříve se problematice nářečí věnovali odborníci. **Sběr dat** pro **lexikální mapy** je také **jednodušší** než pro ty fonetické, dokonce morfologické. Proto je pravděpodobné pro autory nářečních map dnešní doby jednodušší vytvořit mapu pouze lexikální, protože mají jednoduše dostupná data a snadno se dají interpretovat. U **35 map fonetických** je tomu trochu jinak a odráží se to v domněnce, která je zmíněna o pár vět např. 15 z map fonetických je digitálních a **20 analogových**. Lze tedy říci, že v jazykových

atlasech byly nejen mapy lexikální, ale právě i ty fonetické. Zkoumaly tedy širší spektrum jazyka než je tomu dnes. Je to možná způsobeno i tím, že zobrazení, resp. pochopení **fonémů** uživatelem, je **složitější**. V poslední kategorii, tedy u map morfologických jsou z pěti ukázek tři analogové a dvě digitální. Jedná se o stejné vysvětlení jako v předchozí kategorii. Dalším srovnávacím prvkem je právě zdroj mapy, resp. forma mapy. V případě nářečních map existují, jak již bylo několikrát zmíněno, **digitální nebo analogové**. Do kategorie map digitálních jsou zařazovány nejen ty nalezené na webových stránkách různých článků nebo příspěvků, ale také interaktivní **jazykové atlasy**, které sice s původními jazykovými atlasy toho nemají moc společného, avšak každá varianta má své pro a proti. Naopak mezi analogové jsou zařazovány výhradně **mapy z jazykových atlasů nebo příruček gramatiky**. Samozřejmě trend internetu a síla propagace přes internet převyšuje formu tištěného díla, avšak poměr je docela vyrovnaný. Ze všech ukázek je tedy **61** (57 %) **digitálních** a **46** (43 %) **analogových (výšeový graf vlevo)**. Dalším srovnávacím prvkem je druh vyjadřovací metody, která byla použita při zobrazení tematického obsahu. Byly zjištěny všechny jednotlivé metody zvlášť, ale i všechny jejich kombinace. Nejvíce bylo zjištěno map s **bodovými znaky**, a to **42** (39 %). Druhým nejpoužívanějším znakem je **plošný**, ten byl zjištěn ve **28 mapách** (26 %). Kombinace **bodových a plošných znaků** vystupovala ve **14 ukázkách** (13 %), všechny znaky ve 13 (12 %), liniové znaky ve 4, bodové a liniové ve 4 a liniové a plošné ve 2 (**sloupcový graf vlevo dole**). Které země vůbec nářeční mapy vytváří? Zde je odpověď. Nejvíce jich je z německy mluvících zemí – **Německa, Rakouska a Švýcarska** – a to celkem **23**. Dále **Nizozemsko 11, Česko 9**, Polsko 7, Bulharsko 5, Ukrajina 4, USA 4, Francie 3, Japonsko 3, Slovensko 3, Švýcarsko 3 (zobrazeno je jen Švýcarsko), další země jako Norsko, Švédsko, Slovensko, Bělorusko aj. a také některé regiony jako Gemersko nebo Čechy, tvořily pouze jednotky zástupců (**sloupcový graf vpravo dole**).

Hlavním přínosem této práce je ukázat autorům nářečních map doporučení pro co nejlepší použití kartografických metod a dalších aspektů v mapě.

KATEDRA GEOINFORMATIKY
Univerzita Palackého v Olomouci | Přírodovědecká fakulta

Jakub POZDÍŠEK
vedoucí bakalářské práce: prof. RNDr. Vít VOŽENÍLEK, CSc.,
Katedra geoinformatiky Přírodovědecké fakulty
Univerzity Palackého v Olomouci
2024

Příloha bakalářské práce č. 4